

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No:1973/39

Karar No:1975/24

Karar günü:11, 12, 13, 14 ve 25 Şubat 1975

Resmi Gazete tarih/sayı:3.12.1975/15431

İptal davasını açan: İstanbul Teknik Üniversitesi.

İptal davasının konusu: 7/7/1973 günlü 14587 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 8. maddesinin son fıkrasını, 10. maddesinin birinci fıkrasını, 22. maddesinin birinci fıkrası ile son fıkrasındaki "müstafi sayma" hükmünü, 29. maddesinin (ç) bendinin ikinci tümcesini, 38. maddesinin birinci fıkrasında yeralan "esaları yüksek öğretim kurulunca tesbit edilecek" deyimini, 70. maddesinin (a) bendinde yeralan "yönetim görevlerine son verilenlerin yerlerine yenilerini seçmek" deyimini, 74. maddesindeki döner sermaye işletmelerinin yüksek öğretim kurulunun onayı ile kurulması hakkındaki hükmünü, geçici 1. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, 7307 sayılı Kanun uyarınca Orta Doğu Teknik Üniversitesinde kazanılmış asosye profesörlük (doçentlik) ve profesörlük unvanları, bu kanuna göre verilecek üniversite doçentliği ve Üniversite profesörlüğü unvanları, ile eşdeğerlidir" tümcesini Anayasanın çeşitli hükümlerine aykırı bulan İstanbul Teknik Üniversitesi, Anayasa'nın 149. maddesi uyarınca iptal davası açmış ve yukarıda sözü edilen Kanun hükümlerinin iptalini istemiştir.

II - YASA METİNLERİ:

1 - 20/6/1973 günlü 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun iptali istenen kimi hükümlerine ilişkin maddeleri şunlardır:

Görev ve yetkileri

Madde 8. - Üniversite Denetleme Kurulu, Devletin gözetimi ve denetimi görevini yerine getirmek üzere:

a) Üniversitelerin veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültelerin organlarından veya bu kurumlarda görevli kişilerden, gerekli gördüğü hallerde, yazılı veya sözlü bilgi istemek;

b) Üniversite veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültelerde görevli kişilerin disiplin veya ceza kovuşturması açılmasını gerektiren fiilleri için kovuşturma açılmasını yetkili makamlardan istemek; bu konuda yetkili organlarca alınan disiplin kararlarına karşı üniversitelerarası kurula itirazda bulunmak; onbeş gün içinde gerekli kovuşturmaya başlanmadığı veya aksine bir karar alınmadıkça başlanan kovuşturma en geç üç ay içinde sonuçlandırılmadığı takdirde, doğrudan doğruya üniversite öğretim üyelerinden soruşturmacı tayin ederek sonucu, gereği yapılmak üzere yetkili organa iletme;

c) Üniversitelerin veya üniversiteye bağlı kurum ve kuruluşların veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültelerin idaresine el konulmasını gerektiren hallerde Bakanlar Kurulunu haberdar etmek;

ç) Üniversitelerin işleyişi konusunda her yıl Başbakanlığa rapor vermek,

Görev ve yetkilerine sahiptir.

Millî Eğitim Bakanı, gecikmesinde sakınca gördüğü hallerde, en geç bir hafta denetleme kurulunun tasvip ve takdirine sunmak üzere, kurul adına yukarıda yazılı görevleri yapmaya ve yetkileri kullanmaya mezdur.

Kuruluş ve işleyişı

Madde 10 - Üniversitelerarası kurul, bütün üniversitelerin rektörleri ile en yetkili organının üç yıl için seçeceği ikişer profesörden kurulur.

Bu kurulda üye üniversite rektörleri, her yıl, Haziran ayının son haftasında bir arada yapacakları toplantıda, Üniversitelerarası Kurula aralarından bir başkan bir başkanvekili seçerler. Aynı şahıslar, aradan üç yıl geçmeden Üniversitelerarası Kurul Başkan ve Başkanvekilliğine tekrar seçilemezler.

Kurul toplantıları, rektörlerce aksi kararlaştırılmadıkça Başkanın bağlı olduğu üniversitenin bulunduğu şehirde yapılır.

Kurul raportörlüğünü oya katılmaksızın Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreteri yapar. Genel Sekreter kurul tarafından tayin edilir. Genel Sekretere bağlı sekreterlik bürosunun merkezi Ankara'dadır.

Raportör, Kurul tutanak ve kararlarını saklar, bunların birer örneğini üniversitelere ve fakültelere gönderir.

"Üniversitelerarası kurul, Başkanın çağrısı üzerine toplanır. Gerekli hallerde Millî Eğitim Bakanı veya her üniversite rektörü. Kurulun toplantıya çağrılmasını Başkandan isteyebilir."

"Üniversitelerarası Kurul kararının birer örneği Millî Eğitim Bakanlığına gönderilir. Millî Eğitim Bakanı alınan kararların yeniden incelenmesini, gerekçe göstererek 15 gün içinde isteyebilir." Üniversitelerarası kurul bir ay içinde ayrı konu üzerinde alacağı kararı Bakanlığa bildirir. Bu kararı toplantıya katılan üye mevcudu salt çoğunluğu ile alınması gereklidir. Bu karar, ilgililerin yetkili yargı mercilerine başvurmak hususundaki hakları saklı kalmak üzere, kesindir.

Doçentlerin tayini

Madde 22 - Doçentlik unvanını kazandıktan sonra üniversitelerde çalışmak isteyenler, yüksek öğretim kurulunun göstereceği bir veya birden fazla üniversite veya bağımsız fakültenin açık doçentlik kadrolarına, tüzüğüne göre seçilerek tayin edilirler.

Tayin işlemi, Türk vatandaşı olma şartı yanında Devlet memurlarında aranan şartlar bulunmak kaydı ile fakülte kurulunun teklifi ve senatonun kararı üzerinde rektör tarafından yapılır.

Gösterilen kadrolara müracaat etmeyen veya tayin edildikleri halde göreve başlamayanlarla açık kadro olduğu halde seçilmeyen doçentler, istifa etmiş sayılırlar. Kendilerine açık kadro gösterilmeyen üniversite doçentleri kendi asistanlık kadrolarında öğretim ve araştırma görevine devam edebilir.

Asistanların tayininde aranacak şartlar:

Madde 29 - Asistanlığa tayin edilebilmek için Devlet hizmetine girmede aranan genel şartlardan başka aşağıdaki şartlar gereklidir:

- a) Görev alacağı bilim dalında doktora veya tıpta uzmanlık diploması almış olmak,

b) Fakülte kurulunca gösterilecek iki misli aday arasından senatoca seçilecek üç kişilik bir jüri tarafından yapılacak bilimsel sınavda başarı göstermek,

c) Görev alacağı bölüm veya kürsünün gerektirdiği yönetmelikle saptanmış şartları haiz olmak,

Bölüm ve kürsü başkanları, (b) bendinde sözü geçen jürinin tabîi üyesidirler.

ç) Öğrenciliğinde 64. maddenin 1. paragrafında bildirilen sebeplerle disiplin cezası almamış olmak,

İnsan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanarak; nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak için her ne suretle olursa olsun gösteri veya propaganda yapmamış veya anarşik hareketlere katılmamış olduğu hususunda üniversite yönetim kurulunca karar verilmiş olmak.

d) Yabancı uyruklu asistanlar, yukarıda belirtilen şartları haiz olmak şartıyla ve kendilerine bir burs temin edildiği ilgili üniversite yönetim kurulunca tespit edildiği takdirde asistanlığa alınabilirler.

e) Bazı teknik branşlarda ve sanat dallarında istihdam edilecek asistanlarda (a) fıkrasındaki şartların aranıp aranmayacağına üniversitelerarası kurul karar verir.

Tam gün çalışma;

Madde 38 - Öğretim üyeleri ve asistanlar, en az Devlet memurları için kabul edilmiş olan günler çalışma süresi kadar bir süre öğrenim, bilimsel araştırma, inceleme, uygulama ve yönetim görevleri ile Üniversite organlarınca veya kanunla verilen diğer görevlerin gerektirdiği yerlerde hazır bulunmak ve görevlerini yerine getirmek ve esasları yüksek öğretim kurulunca tespit edilecek belirli saatleri içinde görevleri başında bulunmakla yükümlüdürler.

Öğretim üyeleri ve asistanların devamları, kürsü, bölüm başkanları ile dekanlar ve rektörler tarafından kontrol edilir. Dekanlar, rektöre teklif etmek ve onayını almak sureti ile mesai saatleri içinde izinsiz görevi başına gelmeyenler hakkında takdire bağlı maaş kesme cezası vereceği gibi, bu kanunda bildirilen disiplin cezaları verilmek üzere haklarında muamele de yaparlar. Doğrudan doğruya Üniversiteye bağlı kurumlarda görevli öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında bu işlemi rektör yapar.

Üniversite öğretim üyeleri ve asistanlar resmî çalışma saatleri içinde ve başka yüksek öğretim kurulları dışında ücretli veya ücretsiz resmî veya özel herhangi bir iş göremezler, ek görev alamazlar, serbest meslek icra edemezler. Üniversite asistanları bütün çalışmalarını üniversiteye hasrederler.

Ancak, resmî çalışma saatleri dışında serbest meslek icra etmek isteyen üniversite öğretim üyeleri aşağıdaki haklardan faydalanamazlar:

a) Üniversite tazminatı veya herhangi bir yan ödeme alamazlar.

b) Bilgi ve görgülerini artırmak ve bilimsel araştırma yapmak üzere kontenjanla yurt dışındaki çalışmalara masrafları kendileri tarafından ödenmek üzere katılabilirler.

c) Rektör, dekan, yüksek okul müdürü ve bölüm başkanı seçilemezler.

Diğer öğretim yardımcılarında aylıkla tayin olunanlar da yukarıdaki esaslara tabidirler. Üniversite öğretim üyelerine kanunlarla öngörülen resmî görevler saklıdır.

Elkoyma halinde Bakanlar Kurulunun yetkileri:

Madde 70 - Elkoyma halinde Bakanlar Kurulu:

a) Üniversite ve bağlı kurum organlarında veya üniversiteye bağlı olmayan fakültelerde görevli bulunanları tümünün veya bir kısmının yönetim görevlerine son vermek; yönetim görevlerine son verilenlerin yerine yenilerini seçmek;

b) Elkoymayı gerektiren durumun doğmasına sebep olanların tespiti, bunlar ve failleri hakkında gerekli disiplin ve ceza kovuşturmasını yaptırmak,

c) Üniversitede ve bağlı kuruluşlarında görevli kişilerden gerekli görülenleri, kovuşturma sonuçlanıncaya kadar veya kovuşturma sonucunun gerekli kıldığı hallerde kesin sonuç alınıncaya kadar görevlerinden uzaklaştırmak;

ç) Elkoyma süresince, üniversiteyi veya bağlı kuruluşlarını veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakülteleri kısmen veya tamamen geçici veya sürekli olarak kapatmak veya açmak;

d) Elkoymayı gerektiren durum ve olaylar dolayısıyla gerekli görülen öğrencileri üniversiteye veya üniversiteye bağlı kuruluşlara veya üniversiteye bağlı olmayan fakültelere devamdan geçici olarak menetmek veya men'i kaldırmak; yetkilerine sahiptir,

Elkoyma halinin kaldırılmasından sonra, kesin bir yargı kararı almadıkça Bakanlar Kurulunun (b) ve (c) bentlerine göre almış bulunduğu kararlar yürürlükte kalır.

Döner sermaye

Madde 74 - Üniversitelerde ve bunlara bağlı kuruluş ve birimlerde; yetkili organın teklifi ve Yüksek Öğretim Kurulunun onayı ile döner sermaye işletmeleri kurulabilir. Verilecek sermayenin miktarı kendi kanunlarında veya bütçe kanunlarında gösterilir.

Geçici hükümler

Geçici madde 1 - Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce çeşitli kanunlarla kazanılmış akademik unvanlar saklıdır.

Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce asistan kadrosunda eylemsiz doçent olarak görev ifa edenler bu kanunun 22 nci maddesi hükümlerine, doçent kadrosundaki kadrosuz profesörler de bu kanunun 24 ncü maddesi hükümlerine tabi olurlar.

Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce 7307 sayılı Kanun uyarınca Orta Doğu Teknik Üniversitesinde kazanılmış Asosye Profesörlük (Doçentlik) ve Profesörlük unvanları, bu kanuna göre verilecek üniversite doçentliği ve üniversite profesörlüğü unvanlarıyla eşdeğerlidir. Ancak bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesinde de üniversite doçentliği ve üniversite profesörlüğü unvanları bu kanunda öngörülen esaslara uygun olarak kazanılır.

2 - Dayanılan Anayasa hükümleri:

Davacı İstanbul Teknik Üniversitesinin 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun iptalini istediği madde ve hükümleri bakımından dayandığı Anayasa kuralları şunlardır:

Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 8 - Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Madde 12 - Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 120 - Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir.

Üniversite özerkliği, bu maddede belirtilen hükümler içinde uygulanır ve bu özerklik, üniversite binalarında ve eklerinde suçların ve suçluların kovuşturulmasına engel olmaz.

Üniversiteler Devletin gözetimi ve denetimi altında, kendileri tarafından seçilen organları eliyle yönetilir. Özel kanuna göre kurulan Devlet üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, Üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılamazlar. Son fıkra hükümleri saklıdır.

Üniversite Öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri, üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri ve üniversite organlarının sorumluluğu, öğrenim ve öğretim hürriyetlerini engelleyici eylemleri önleme tedbirleri, üniversiteler arasında ihtiyaca göre öğretim üyeleri ve yardımcılarının görevlendirilmesinin sağlanması, öğrenim ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine ve kalkınma planı ilkelerine göre yürütülmesi esasları kanunla düzenlenir.

Üniversitelerin bütçeleri, genel ve katma bütçelerin bağlı olduğu esaslara uygun olarak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Üniversitelerle onlara bağlı fakülte, kurum ve kuruluşlarda öğrenim ve öğretim hürriyetlerinin tehlikeye düşmesi ve bu tehlikenin üniversite organlarınca giderilmemesi halinde Bakanlar Kurulu, ilgili üniversitelerin veya bu üniversiteye bağlı fakülte, kurum ve kuruluşların idaresine el koyar ve bu kararını hemen Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik toplantısının onamasına sunar. Hangi hallerin el koymayı gerektireceği, el koyma kararının ilân ve uygulama usulleri ile süresi ve devamınca Bakanlar Kurulunun yetkilerinin nitelik ve kapsamı kanunla düzenlenir.

III - İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 22/10/1973 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Sait Koçak, Kemal Berkem, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner, Kani Vrana, Lütfü Ömerbaş, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında aşağıdaki sorunlar üzerinde durulmuştur:

1 - 22/4/1962 günlü 44 sayılı Kanunun 26. maddesinde "davanın açıldığı tarihte dilekçede imzası bulunanlar, ayrıca, yetkilerini belirten belgeleri ve kurum, kurul ve siyasi partilerle siyasi parti guruplarının kendilerine yetki verilmesine dair kararlarının tasdikli örneklerini, dilekçe ile birlikte Genel Sekreterliğe vermek zorundadırlar" denilmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesi Senatosu 27/9/1973 gününde yaptığı oturumda aldığı 44 sayılı kararla 1750 sayılı Kanunun hangi maddeleri için dava açılması gerektiği ve bu konudaki oylama sonuçları belirtilmiştir. Senatonun üye tam sayısı 31 olduğu açıklanmış ve ilgili maddeler hakkında hazır bulunan 21 üyenin oybirliğiyle iptal davası açılması için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmiştir. Bu yönleri saptayan karar örneği "İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü" mühürü ile mühürlenerek onanmıştır. Bu durumda 44 sayılı Kanunun 26. maddesinde sözü edilen yetki belgesinin varlığından kuşku duyulamaz. Dosyada bu bakımdan bir eksiklik bulunmamaktadır.

Kemal Berkem, Şahap Arıç, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu senatonun yetkilendirme kararının bu karara katılanların adlarının da kapsayan onanlı örneğinin gönderilmesi gerektiğini ve bunun bir eksiklik sayılması zorunlu olduğunu belirterek yukarıda saptanan görüşe katılmamışlardır.

2 - Dava dilekçesi İstanbul Barosu Avukatlarından Ercüment Berker tarafından imzalanmıştır. 44 sayılı Kanunun 5. maddesinin (3) sayılı bendi uyarınca Üniversiteyi temsilen iptal davası açma yetkisini haiz bulunan Rektör Prof. Galip Sağıroğlu Avukat Ercüment Berker'e vekâlet name vermiştir. 1750 sayılı Kanunun belirli hükümlerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmak amacıyla Noterlikçe düzenlenen özel vekâletname dosyada bulunmaktadır. Noterlikçe Prof. Galip Sağıroğlunun İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü olduğu saptandıktan sonra imzası alındığı vekâletnamede belirtildiğine göre, artık bu kişinin rektörlüğe seçim belgesinin getirilmesi gereğini ileri sürmek ve bunu eksiklik kabul etmek doğru olmayacaktır.

Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamıştır.

IV - ESASIN İNCELENMESİ:

Davanın esasını incelemek üzere Muhittin Taylan, Kani Vrana, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Lütfü Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Şevket Müftügil, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla toplanan Anayasa Mahkemesi Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğünün 12/11/1974 günlü 204-4 sayılı dilekçe ve eklerini incelemiştir. Ankara, İstanbul ve İstanbul Teknik Üniversitelerinin açtıkları iptal davalarında, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin görev ve varlıkları ile ilgili konularda da kimi istekler ileri sürüldüğü belirtilen bu dilekçede sözlü açıklama önerisinde bulunmaktadır. Yapılan görüşme ve tartışmalar sonunda, konunun aydınlanmasına yarar sağlayacağı düşüncesiyle, sözlü açıklamanın dinlenmesine karar verilmiştir.

Muhittin Taylan, Kani Vrana, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır. Ahmet H. Boyacıoğlu, ayrıca Orta Doğu Teknik Üniversitesi hakkında 1750 sayılı Kanunda yeralan ve iptal davasına konu yapılan kimi hükümler dışında kalan dava bölümünün bu toplantıda incelenmesi yolundaki karşı görüşünü belirtmiştir.

22/4/1962 günlü 44 sayılı Kanunun 29 ve 30. maddeleri uyarınca, sözlü açıklamasının dinlenmesi için Orta Doğu Teknik Üniversitesine usulünce çağın kâğıdı gönderilmiş ve 30/1/1975 gününde yapılan toplantıda Üniversitenin Rektörü Prof. Tarık Somer ile Üniversitenin Vekili Av. Rahmi Magat dinlenmişlerdir.

İşin esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, sözlü açıklama tutanağı iptali istenen yasa hükümleri, Anayasa'ya aykırılık iddiasına dayanaklık eden kuralları, bunlarla ilgili gerekçeler ve

başka yasama belgeleri, konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

1 - 8. madde yönünden:

Bu maddeye ilişkin Anayasa'ya aykırılık iddiası son fıkraya yöneltilmiştir. Son fıkra ise 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararla iptal edilmiştir. Bu durumda aynı hüküm hakkında yeniden karar vermeye yer yoktur.

2 - 10. Madde yönünden:

Bu maddeye ilişkin Anayasa'ya aykırılık iddiası birinci fıkraya yöneltilmiştir. Aynı iddia Ankara Üniversitesinin açtığı davada da ileri sürülmüş, fakat 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararla reddedilmiştir. Red nedenleri sözü edilen kararda belirtildiğinden burada yinelenmesine yer yoktur. Gösterilen gerekçe ile iptal isteğinin reddi gerekmektedir.

3 - 22. madde yönünden:

Anayasa'ya aykırılık iddiası, bu maddenin Yüksek Öğretim Kurulu ile ilgili hükmüne yöneltilmiştir. Oysa maddenin birinci fıkrasındaki "Yüksek Öğretim Kurulunun göstereceği" deyiminin iptaline 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiştir. Bu durumda iptal isteği hakkında yeniden karar verilmesine yer yoktur.

4 - 29. madde yönünden:

Anayasa'ya aykırılık iddiası, bu maddenin (ç) bendine yöneltilmiştir. Bu bent ise 25/2/1975 günlü Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararla iptal edilmiştir. Bu durumda iptal edilen hüküm hakkında yeniden karar vermeye yer yoktur.

5 - 38. madde yönünden:

Anayasa'ya aykırılık iddiası bu maddenin birinci fıkrasında yer alan Yüksek Öğretim Kuruluna ilişkin hükme yöneltilmiştir. Oysa 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda bu fıkradaki "... esaslara Yüksek Öğretim Kurulunca tesbit edilecek" deyimi iptal edilmiştir. Bu durumda iptali istenen hüküm ortadan kalkmış olduğundan, aynı konu hakkında yeniden karar verilmesine yer bulunmamıştır.

6 - 70. madde yönünden:

a - Bakanlar Kurulunun Üniversite yönetimine elkoyma hallerini ve bu konudaki işlemleri düzenleyen 69. maddenin 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 ve 25/2/1975 günlü Esas: 1973/38, Karar: 1975/23 sayılı kararlarla iptal edilmiş olması karşısında, elkoyma durumunda Bakanlar Kurulunun yetkilerini düzenleyen 70. maddenin uygulanma yeri kalmadığı ve bu nedenle maddenin tümünün 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 28/2. maddesi uyarınca iptali gerekip gerekmiyeceği üzerinde tartışmalar yapılmış, fakat böyle bir iptal hükmü verilmesine yer olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu konudaki ayrıntılı gerekçe 25/2/1975 günlü Esas:1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda açıklanmış olduğundan burada yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Muhittin Taylan, Kani Vrana, Ziya Önel, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

b - Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan üniversite yönetiminde görevli bulunanların-tamamının veya bir kısmının yönetim görevlerine son vermeye ilişkin iptal istemi

Esas No:1973/39
Karar No:1975/24

25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararla reddolunmuş, ayrıntılı gerekçeler sözü geçen kararda belirtilmiştir. Burada yinelenmesine gerek yoktur.

Aynı nedenlerle bu davadaki istem de reddolunmalıdır.

c) Birinci fıkranın (a) bendinde yer alan "yönetim görevlerine son verilenlerin yerine yenilerini seçmek", biçimindeki kurala ilişkin iptal istemi 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararla reddolunmuştur. Red nedenleri sözü geçen kararda belirtildiğinden burada yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Aynı nedenlerle bu davadaki istem reddolunmalıdır.

Muhittin Taylan, Kani Vrana, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

7 - 74. madde yönünden:

Anayasa'ya aykırılık iddiası, bu maddenin Yüksek Öğretim Kurulu ile ilgili hükmüne yöneltilmiştir. Oysa maddenin birinci fıkrasındaki "... Yüksek Öğretim Kurulunun onayı" deyiminin iptaline 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiştir. Bu durumda, iptal edilen hüküm için yeniden karar verilmesine yer bulunmamaktadır,

8 - Geçici 1. madde yönünden:

a - Bu maddenin birinci fıkrasına yönelen iptal isteğinin anayasal dayanağı yoktur. Fıkra: " Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce çeşitli kanunlarla kazanılmış akademik unvanlar saklıdır." hükmünü içermektedir. Kazanılmış hakları saklı tutan bu hüküm, hukuk devleti ilkesine, hukukun üstünlüğü temel kuralına uygun bir düzenlemeyi dile getirmiştir. Anayasa ile herhangi bir çelişki yoktur, iptal isteğinin reddi gerekir.

b - Maddenin üçüncü fıkrasında yer alan hüküm, Ankara Üniversitesinin açtığı davada da Anayasaya aykırılık iddiasına konu olmuş ve yapılan inceleme sonunda bu hükmün Anayasa kurallarına karşı herhangi bir aykırılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu konudaki ayrıntılı gerekçe 25/2/1975 günlü, Esas:1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda açıklanmıştır. Burada yinelenmesine yer yoktur. Sözü edilen kurala ilişkin iptal isteği aynı nedenlerle reddedilmelidir.

V - SONUÇ:

20/6/1973 günlü, 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun:

1 - 8. maddenin son fıkrasının iptaline 25/2/1975 gününde, Esas:1973/37, Karar:1975/22 sayı ile karar verilmiş bulunduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

2 - 10. Maddesinin birinci fıkrasına yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle;

3 - 22. Maddesinin birinci fıkrasındaki "Yüksek Öğretim Kurulunun göstereceği" deyiminin iptaline 25/2/1975 gününde, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiş bulunduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

Esas No:1973/39
Karar No:1975/24

4 - 29. Maddenin (ç) bendinin iptaline 25/2/1975 gününde Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiş bulunduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

5 - 38. Maddesinin, birinci fıkrasında yer alan "Esasları Yüksek Öğretim Kurulunca tesbit edilecek" deyiminin iptaline 25/2/1975 gününde. Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiş bulunduğundan aynı konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

6 - 70. Maddenin,

A) 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca uygulama olanağı kalmadığı nedeniyle iptaline yer olmadığını Muhittin Taylan, Kani Vrana, Ziya Önel, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

B) Birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan, görevli bulunanların tümünün veya bir kısmının yönetim görevlerine son vermeye ilişkin kurala yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle,

C) Birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "Yönetim görevlerine son verilenlerin yerine yenilerini seçmek" biçimindeki kurala yönelen iptal isteminin reddine Muhittin Taylan, Kani Vrana, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

7 - GEÇİCİ I. Maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarına yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle;

11, 12, 13, 14, ve 25 Şubat 1975 günlerinde karar verildi.

Başkan
Muhittin Taylan

Başkanvekili
Kâni Vrana

Üye
Kemal Berkem

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Şevket Müftügil

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Karar kesiminin, 1/6-A ve 1/6-C bölümlerine, Sayın Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşıoy yazısının (B) bölümünde yer alan düşüncelere katılmak yolu ile karşıyız.

Başkan
Muhittin Gürün

Başkanvekili
Kâni Vrana

KARŞIOY YAZISI

A) İlk incelemede:

Anayasa'nın değişik 149. maddesiyle 44 sayılı Yasanın 21. maddesinin 10 uncu bendi ve 25. maddesinin 3 üncü bendi hükümleri uyarınca, üniversitelerin, kanunların Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Mahkememizde iptal dava açabilmeleri için Senatolarının üye tamsayısının salt çoğunluğuyla karar almaları gerekmektedir.

Yapılan ilk incelemede, davacı üniversite senatosunun hangi üyelerden oluştuğunu gösteren belge ile 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun, dava konusu maddelerinin iptali için Mahkememize başvurulmasına ilişkin olarak Rektörlüğe yetki veren ve Senato üyelerinin imzalarını taşıyan kararın onanlı örneğinin dosyada bulunmadığı görülmüştür.

Davacıya, 44 sayılı Yasanın 26. maddesi uyarınca verilecek bir önel içinde, bu eksikliklerin tamamlanması için esasın incelenmesine girilmeden dosyanın geri çevrilmesi gerekirdi.

B) Esasın incelenmesinde:

Çoğunluk kararında; 1750 sayılı Yasanın, Yüksek Öğretim Kurulunun kuruluş ve işleyişini gösteren 5. maddesinin iptal edilmiş olmasına dayanılarak gerek 6. maddesinde, gerek diğer maddelerinde bu Kuruma ilişkin kuralların da üniversiteler, yönünden 44 sayılı Yasanın 28. maddesi işletilerek iptalleri yoluna gidilmiştir.

Oysa, gerekçesinde de açıklandığı üzere 28. madde, "iptal davası açılması veya itiraz yoluyla yapılan müracaat, bir Kanunun belirli madde ve hükümlerini hedef tutuyorsa, bazı hallerde bu madde ve hükümlerin iptali neticesinde aynı Kanunun müracaatta istihdaf edilmeyen, diğer bazı madde veya hükümlerinin gayrikabili tatbik hale gelebileceği ve bu gibi maddelerin uygulanması

Esas No:1973/39
Karar No:1975/24

hukuk düzeninde keşmekeş doğurabileceği" düşünülerek bu sakıncaları önlemek ereğiyle düzenlenmiştir.

O halde 28. maddenin,

1 - Yalnız müracaatta istihdaf edilmeyen maddeler hakkında işletilmesi, müracaat edilenlerin Anayasal denetime tabi tutulması,

2 - O madde veya hükümlerin uygulanamaz hale gelmiş bulunması gerekmektedir.

İtiraz konusu olayda ise 1750 sayılı Kanunun (yök) ün varlığına ilişkin 4. maddesinin iptali istemi Anayasa Mahkemesince reddedildiğinden bu Kuruluş ortadan kalkmamış ve üniversiteler dışında da olsa uygulanma olanağını yitirmemiş bulunduğu için müracaatta bu Kurula ilişkin olarak ileri sürülen iptal sebepleri varit midir, değil midir birer birer ele alınıp Anayasa'ya uygunluk denetimine tabi tutulması gerekirdi.

Bu nedenlerle çoğunluk kararının 28. maddenin uygulanmasına ilişkin kesimlerine karşıyım.

Üye

Kemal Berkem

KARŞIOY YAZISI

1973/38 Esas: 23 sayılı dosyadaki karşıoy yazısında açıkladığım nedenlerle, çoğunluğun 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 70. maddesinin A bendinin iptaline yer olmadığına ilişkin kararına katılmıyorum.

Üye

Ziya Önel

KARŞIOY YAZISI

Bu davada çoğunluğun görüşüne katılmadığım 70. madde ile ilgili karşıoy yazısı 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda açıklandığından burada yinelenmesine yer kalmamaktadır.

Üye

Lûtfi Ömerbaş

Esas No:1973/39
Karar No:1975/24

KARŞIOY YAZISI

20/6/1973 günlü, 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun kimi maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek İstanbul Teknik Üniversitesince açılmış bulunan davaya ilişkin esas 1973/39, karar 1975/24 sayılı mahkememiz kararının çoğunluk görüşüne katılmadığını 70 inci maddesiyle ilgili karşıoy gerekçem, Ankara Üniversitesince aynı kanunun bir kısım maddelerinin iptali isteğiyle açılmış davanın esas 1973/37, karar 1975/22 sayılı kararı için yazdığım karşıoy yazısının 3 ncü maddesindeki gibidir.

Üye

Hasan Gürsel

KARŞIOY YAZISI

1750 sayılı Kanunun 69. maddesi mahkememizin 25/2/1975 gün ve esas 1973/37, karar 1975/22 ve aynı gün, esas: 1973/38, karar: 1975/23 sayılı kararlar ile iptal edilmiştir. Bu durumda 70. maddenin uygulama yeri kalmamıştır. 44 sayılı Kanunun 28, maddesinin ikinci fıkrası gereğince iptali gerekeceği düşüncesi ile çoğunluk kararına karşıyım.

Üye

Ahmet Salih Çebi

KARŞIOY YAZISI

Üniversiteler Kanununun 70. maddesinin a bendi ile ilgili karşıoy gerekçem CHP. since aynı Kanunun bir kısım maddelerinin iptali isteği ile açılmış davanın Esas: 1973/38, Karar: 1975/23 sayılı Kararında yazdığım karşıoy yazısındaki gibidir.

Üye

Adil Esmer

KARŞIOY YAZISI

1 - 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 70. maddesi açısından:

a) 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 69. maddesinin ikinci fıkrası, yani (Anayasa'da yeralan hak ve hürriyetlerden herhangi birisinin, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadiyle kullanılması; hallerinde Bakanlar Kurulu, ilgili üniversitenin veya bu üniversiteye bağlı kuruluş ve kurumların veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültenin idaresine belli bir süre ile el koyabilir. El koyma kararı Resmî Gazete de yayımlanır. Yayımlanmayı müteakip 48 saat içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının onamına sunulur. El koyma süresi 2 ayı geçemez.) kuralı Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilmiş ve iptaline karar verilmiş, aynı maddenin son fıkrası da 44 sayılı kanunun 28. maddesi uyarınca iptal olunmuştur. Bundan başka 69. maddenin birinci fıkrası da 25/2/1975 günlü, E. 1973/38, K. 1975/23 sayılı kararla iptal edilmiş ve bu maddenin bütünüyle iptaline karar verilmiş bulunmaktadır. Kanunun 69. maddesi bütünüyle iptal edilince elkoyma halinde Bakanlar Kurulunun yetkilerini düzenleyen 70. maddesinin de uygulama olanağı kalmamış demektir. Çünkü 44 sayılı kanunun 28. maddesinin 2. fıkrasında "ancak eğer müracaat kanun veya içtüzüğün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhinde yapılmış olup da, bu belirli madde veya hükümlerin iptali kanun veya içtüzüğün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, Anayasa Mahkemesi keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla, kanun veya içtüzüğün bahis konusu diğer hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir" denilmektedir.

El koymayı düzenleyen kural iptal edilince, el koyma halinden ve bu hal içindeki yetkilerden söz edilemez. O halde 69 ncu maddenin iptali karşısında 70. maddenin uygulanma yerinin kalmadığı açıktır. Şu yönüde açıklamak gerekir ki kanunun 28. maddesinde "iptaline karar verebilir" sözcüğü ve buyruğu, Anayasa Mahkemesinin takdirine göre değil, maddede öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde iptaline karar verilir biçiminde anlaşılmaya elverişlidir.

Bu nedenlerle 70. maddenin 28. maddenin ikinci fıkrası uyarınca iptaline yer olmadığı yolundaki çokluk görüşüne karşıyım.

b) Kanunun 70. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi, "yönetim görevlerine son verilenlerin yerlerine yenilerini seçmek" yetkisini Bakanlar Kuruluna tanımaktadır.

Anayasanın değişik 120. maddesinin dördüncü fıkrasında "Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılamazlar. Son fıkra hükümleri saklıdır" ve ikinci fıkrasında da "Üniversite özerkliği, bu maddede belirtilen hükümler içinde uygulanır." ilkeleri yer almaktadır. Görülüyorki Anayasa el koyma halinde görevden uzaklaştırmayı istisna olarak kabul etmiş ve fakat yerine yenilerini getirme yetkisini Bakanlar Kuruluna tanımamıştır.

Bu karşıoy yazısının 3. paragrafında belirtilen hususlar bu kısımda da geçerlidir.

Bu nedenlerle bu bölüme yönelen iptal isteminin reddine dair olan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

c) 70. maddenin 1. (c) bendi "Üniversitede ve bağlı kuruluşlarda görevli kişilerden gerekli görülenleri, kovuşturma sonuçlanıncaya kadar veya kovuşturma sonucunun gerekli kıldığı hallerde kesin sonuç alınıncaya kadar görevlerinden uzaklaştırmak" yetkisini Bakanlar Kuruluna vermektedir.

Esas No:1973/39
Karar No:1975/24

Anayasanın 120. maddesinin üçüncü fıkrası, üniversite öğretim üye ve yardımcılarının üniversite dışı makamlarca görevlerinden uzaklaştırmıyacağı ilkesine bir ayrıcalık getirmiş, el koyma halinde bu ilkeye uymayan işlemlerde bulunma olanağını Bakanlar Kuruluna tanımıştır.

Sözü edilen (c) bendi, hiç bir sınırlama ve niteleme getirmeksizin "gerekli görülenlerin" görevlerinden uzaklaştırılacağı yolunda bir yetkiyi Bakanlar Kuruluna vermektedir. Elkoyma kararı verildiği zaman, Bakanlar Kurulu, elkoymayı gerektiren olaylarla uzaktan yakından ilgisi ilişkisi olmayan öğretim üye ve yardımcıları da bu kuralı uygulamak suretiyle görevlerinden uzaklaştırabilecektir. Bu türlü sınırsız bir yetkinin siyasi bir organa tanınması bilimsel araştırmayı yayında bulunmayı kökünden zedeler ve tahrip eder. Bundan dolayı üniversitelerin normal çalışma düzeni içinde bulunduğu zamanlarda dahi bu hüküm öğretim üye ve yardımcıları manevi baskı altında tutacak, eğitim, araştırma ve öğretim görevini bir yana iterek siyasi iktidarlara kendisini şirin göstermek çabalarına itecek niteliktedir.

Bu nedenlerle bu bent hükmünü Anayasaya uygun bularak davayı reddeden çokluk görüşüne karşıyım.

Üye

Ahmet H.
Boyacıoğlu